

A gyermekközpontú igazságszolgáltatás európai garanciái

Dr. Lux Ágnes, lux.agnes@tk.hu

tudományos munkatárs, HUN-REN Társadalomtudományi
Kutatóközpont Jogtudományi Intézet

ELTE Társadalomtudományi Kar

Milyen (teljesen természetes) elvárások létezhetnek egy igazságszolgáltatási rendszer - gyerek kapcsolatban?

Pl.:

- a) a gyerek **érthető** és számára **kielégítő** módon szeretne **tájékoztatást** kapni arról, hogy mi a jog / az ő konkrét ügyében milyen szabályok alkalmazhatóak és az ügynek milyen jogi rendezése lehetséges
- b) szeretné tudni, hogy az igazságszolgáltatási rendszerben dolgozók **mit tudnak tenni érte**
- c) elvárja a vele kapcsolatba kerülő szakemberektől, hogy megfelelő módon kommunikáljanak vele szóban és írásban

Gyerekek 'akadályozottsága'

- Nem hozzáférhető intézmények, eljárások
- Jogi-eljárási akadályok (pl. életkori korlát)
- (Bizonyos) gyerekek láthatatlansága
- Gyerekjogok ismertségének hiánya
- Jogszabályi környezet / politikai klíma

Az EU Gyermekjogi stratégiája (2021)

- 1. Részvétel a politikai és demokratikus életben**
- 2. Társadalmi-gazdasági befogadás, egészségügy és oktatás**
- 3. A gyermekekkel szembeni erőszak elleni küzdelem és a gyermekvédelem biztosítása**
- 4. Gyermekbarát igazságszolgáltatás:** olyan EU, ahol az igazságszolgáltatási rendszer tiszteletben tartja a gyermekek jogait és szükségleteit
- 5. Digitális és információs társadalom**
- 6. A globális dimenzió**

A gyermekbarát igazságszolgáltatás kapcsán az EB felkéri a tagállamokat, hogy

- **támogassák az igazságügyi képzést nyújtó szolgáltatókat** és az összes érintett szakmai szervezet a gyermek jogainak, valamint a gyermekbarát és hozzáférhető igazságszolgáltatásnak a tevékenységük során való érvényesítése érdekében. E célból különítsék el a szükséges forrásokat a fenti kapacitásépítési tevékenységekre, és használják ki az Alapjogi Ügynökség támogatását az olyan témákkal kapcsolatos kapacitások megerősítése érdekében, mint a gyermekbarát igazságszolgáltatás és a migráns gyermekek,
- **dolgozzák ki a bírósági eljárás hathatós alternatíváit:** az őrizet alternatíváitól a helyreállító igazságszolgáltatás és a polgári ügyekben történő közvetítés igénybevételéig,
- hajtsák végre az **Európa Tanácsnak a bebörtönzött szülők gyermekeiről szóló ajánlását,**
- **erősítsék meg a gyámsági rendszereket valamennyi kísérő nélküli gyermekre vonatkozóan,** többek között az Európai Gyámügyi Hálózat tevékenységeiben való részvétel révén,
- fokozzák a **határokon átnyúló ügyekben folytatott együttműködést** a gyermekek jogainak teljes körű tiszteletben tartása biztosításának érdekében.

A gyermekekről szóló 2016/800 irányelv

- **Az irányelv gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokat határoz meg.**
- Ötödik része ez annak az intézkedéssorozatnak, amely eljárásjogi minimumszabályokat határoz meg az Európai Unió (EU) egész területén a 2009. évi ütemtervvel összhangban.

A gyermekeknek joguk van

- **ügyvédi segítség igénybevételéhez** és joguk van **ügyvédi támogatáshoz**. Kötelező az ügyvédi segítség igénybevétele akkor, amikor azzal a céllal állítják a gyermeket bíróság elé, hogy a fogvatartásról döntsenek, valamint a fogvatartás ideje alatt.
- Az a gyermek, aki nem vett igénybe ügyvédi segítséget a bírósági tárgyalás során, nem ítéltető börtönbüntetésre.
- Az uniós országoknak arról is gondoskodniuk kell, hogy a **szabadságtól való megfosztás – különösen a fogvatartás – kizárólag legvégső esetben és a legrövidebb ideig legyen kiszabható a gyermekek esetében.**
- A fogvatartott gyermekeket a **felnőttektől külön kell tartani**, kivéve, ha ennek ellenkezője a gyermek legjobb érdekét szolgálja.

Plusz garanciák

- haladéktalanul **tájékoztassák őket jogaikról** és az eljárások lefolytatásának általános szempontjairól;
- tájékoztassák **a szülőt vagy más felelős személyt**;
- ez a személy jelen lehessen a bírósági tárgyalások során és az eljárás egyéb szakaszainál;
- megfelelően képezett személy általi végzett egyéni **értékelés/szükséglet felmérés**;
- **orvosi vizsgálat**, amennyiben a gyermeket megfosztják szabadságától;
- a **magánélet védelme** a büntetőeljárás során;
- a gyermek személyesen jelen lehessen a tárgyaláson;
- **hatékony jogorvoslati lehetőségek**

- A gyermekeket is érintő büntetőeljárással foglalkozó bírának, ügyészeknek és egyéb szakembereknek különleges kompetenciákkal kell rendelkezniük, vagy szakirányú képzésen kell részt venniük.
- Lásd: Helsinki Bizottság ügyvédi kézikönyve

Gyermekbarát igazságszolgáltatás

- 2012-ben Európa gyermekjogi napirendjét alapvetően határozta meg, az Európa Tanács 2010 őszén elfogadott *Gyermekbarát Igazságszolgáltatásról szóló Iránymutatása*.
- Az Iránymutatás pontos definíciót ad a gyermekbarát igazságszolgáltatás modelljéről amelyben **a gyermekek jogait és legfőbb érdekeit – a hozzáférhető, gyors lefolyású, gyermekközpontú – közigazgatási, büntető- és polgári eljárások minden szakaszában az ügy körülményeit mérlegelve a legmesszebb menőkig figyelembe veszik, kiemelt hangsúlyt helyezve a gyermek érettségére, korára, értelmi képességeire.**
- http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_HU.pdf

Alapvető elvei

- Részvétel
 - A gyermek legfőbb érdekei
 - Méltóság
 - Védelem a diszkriminációval szemben
 - Jogállamiság
- Amennyiben azok szolgálják leginkább a gyermek legfőbb érdekét érdekeit, ösztönözni kell a bírósági eljárás alternatíváinak, így a közvetítésnek (mediáció), a bírósági útról való elterelésnek (diverzió), valamint az alternatív vitarendezési módoknak az alkalmazását.
- klasszikus bíróságon kívüli igazságszolgáltatás // ombudsman-típusú intézmény